

Presentation

In her 2014 doctoral thesis on the folklorist Adelaida Ferré i Gomis and her corpus of folktales, Laura Villalba states that:

As in most scientific disciplines, the role of women in the history of Catalan folklore, although not deliberately silenced, has most certainly been neglected. The work of these folklorists has received virtually no academic attention and, as a consequence, the results of their collective and individual efforts have remained largely unknown until very recent times. In fact, international scientific research on women folklorists began little more than thirty years ago in the last two decades of the 20th century and has since gathered momentum, at least in the case of Catalan, during the first decade of the 21st century.*

Three years later, the journal *Estudis de Literatura Oral Popular* has decided that it would like to make its own modest contribution to recognising the role of women in the history of folklore with this sixth edition of the journal on the theme of “Women and folklore”. As Laura Villalba explains, it is true that there have been attempts by local institutions and in strictly academic circles to give women their full due as students of folklore and to study their work in its own right; however, much remains to be done to shed light on the names and work of these women. The principal objective should be to put each one in her rightful place in the history of folk literature.

The bulk of the present edition consists of seven academic articles on this specific area of study. The journal’s

---

* Laura Villalba Arasa: «Adelaida Ferré i Gomis, folklorista. Edició, catalogació i estudi del seu corpus rondallístic». Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 10/10/2014, p. 603. <<http://hdl.handle.net/10803/293910>>

Presentació

En la seva tesi doctoral, centrada en l’estudi de la figura d’Adelaida Ferré i Gomis com a folklorista i en el seu corpus rondallístic, Laura Villalba afirmava l’any 2014:

Com ha succeït en la majoria de disciplines científiques, el paper que han tingut les dones en la història del folklore català ha estat si no silenciats sí clarament negligits. El treball d’aquestes folkloristes gairebé no ha estat estudiat i, en conseqüència, els resultats de l’esforç col·lectiu i individual que van fer no s’ha conegut fins a temps molt recents. De fet, la recerca científica a nivell internacional sobre dones folkloristes, en el sentit de subjectes de la disciplina folklòrica, s’inicià fa poc més de trenta anys, en les darreres dues dècades del segle xx i ha pres força, sobretot pel que fa al cas català, en el primer decenni del segle XXI.*

Tres anys més tard, des d’*Estudis de Literatura Oral Popular* volem aportar el nostre granet de sorra a aquesta reivindicació del paper de les dones en la història del folklore, i és per això que el sisè número de la revista està dedicat a «Dones i folklore». Si bé és cert (i la mateixa Laura Villalba així ho explica) que s’han fet esforços des d’institucions locals i també des de l’àmbit estrictament acadèmic per posar on correspon el paper actiu desenvolupat per les dones com a estudioses del folklore i també com a objecte d’estudi, cal persistir en aquesta tasca d’estudiar (i donar a conèixer) els noms i les obres de les protagonistes del nostre folklore. L’objectiu no hauria de ser altre que el de posar cadascú en el paper que li pertoca en la història de la literatura popular.

international and multilingual nature means that, although these studies primarily focus on certain authors within the history of Catalan folklore, there are also contributions from outside the Catalan speaking areas, both in terms of authors and subject matter. M. Magdalena Gelabert (Universitat de les Illes Balears) begins this edition with a study entitled “El tractament de la dona com a pensadora a l’*Aplec de Rondaies Mallorquines* d’Antoni M. Alcover”, in which she highlights the depiction of women as protagonists of folktales in which they use their ingenuity and intellectual ability to resolve the challenges they face, in contrast to the typical depiction of female characters as passive objects or mere trophies for the hero. From the Universidad Nacional de Educación a Distancia, Margarita González Andújar presents “El cuento *colorao*: mujeres de La Manchuela y cuentos eróticos”, in which she focuses on the storytellers from the La Manchuela region and their repertoire. Using a sample of collected material, she highlights the formal characteristics of these erotic tales which feature various stylistic resources and varying degrees of sexual explicitness. The poetry of Maria Mercè Marçal is the focus of the article Montserrat Palau Vergés (Universitat Rovira i Virgili) entitled “La utilització del folklore i la literatura popular per configurar l’ordre simbòlic de la mare i una escriptura femenina en la poesia de Maria Mercè Marçal”. Folk literature has a prominent presence in Marçal’s poetry and, as Palau explains, she specifically uses it to create a symbolic world governed by the figure of the mother, as opposed to the dominant patriarchy. Pere Rosselló Bover, from the Universitat de les Illes Balears, contributes an article entitled “Les dones i la recopilació del *Cançoner*

El gruix d’aquest número està format per set articles que són una aportació acadèmica a aquest camp d’estudi concret. D’acord amb la idiosincràsia de la publicació (una volguda vocació internacional i multilingüe), aquests estudis se centren en autores determinades dins de la història del folklore català, però també hi tenen cabuda les aportacions fetes des d’institucions de fora de les terres de parla catalana, tant pel que fa a les autores dels articles com a les autores i els corpus estudiats. M. Magdalena Gelabert (Universitat de les Illes Balears) enceta el dossier monogràfic amb l’estudi «El tractament de la dona com a pensadora a l’*Aplec de Rondaies Mallorquines* d’Antoni M. Alcover», on destaca precisament el paper de la dona (protagonista de rondalles, en aquest cas) com a personatge actiu que utilitza el seu enginy i la seva capacitat intel·lectual per resoldre els desafiaments plantejats. Ens allunyem, així, de la mirada del personatge femení en les rondalles com a objecte passiu o com a simple premi per a l’heroi. Des de la Universidad Nacional de Educación a Distancia, Margarita González Andújar presenta «El cuento *colorao*: mujeres de La Manchuela y cuentos eróticos». Les narradores de la comarca de La Manchuela i el seu repertori focalitzen l’interès de González. A partir d’una mostra del material recopilat, es poden veure les característiques formals d’aquestes rondalles de temàtica eròtica que utilitzen recursos estilístics diversos, així com una gradació diferent quant a l’explicitació sexual. La poesia de Maria Mercè Marçal centra l’atenció de Montserrat Palau Vergés (Universitat Rovira i Virgili) a «La utilització del folklore i la literatura popular per configurar l’ordre simbòlic de la mare i una escriptura femenina en la poesia de Maria Mercè Marçal». La literatura popular té una presència destacada en la producció poètica de l’escriptora. Com explica Palau, Marçal en fa un ús concret, que no és altre que

Popular de Mallorca, del P. Rafel Ginard i Bauçà”. Rosselló examines the role women played in collating and preserving the songs included in Father Ginard’s famous collection and analyses the folklorist’s own role regarding the anti-feminist subject matter of many folk compositions. Marina Sanfilippo (Universidad Nacional de Educación a Distancia) presents the article “*Nca, Signuri, si riccunta di Agatuzza: Agata Messia y otras narradoras sicilianas en las recopilaciones de Giuseppe Pitrè*”. Giuseppe Pitrè’s informants, particularly Agatuzza Messia, played a key role in the collections of folktales and legends published by the Italian folklorist. Sanfilippo uses various sources to analyse Messia’s competence as a narrator, including the relation between folklorist and narrator. The fieldwork carried out by Celeste Seoane (Official School of Languages in A Coruña) in Egypt’s New Valley, totalling 53 tales, provides the basis for the article “*¿Y vivieron felices y comieron perdices?: La mujer casada en los cuentos populares de los oasis del Valle Nuevo (Egipto)*”. Seoane analyses how the dramatic elements in these tales are intensified by the actions of the female protagonist and the difficulties she faces after marrying. Finally, Sílvia Veà Vila, from the Universitat Rovira i Virgili, presents “El rol de les protagonistes dels relats etnopoètics lligats a topònims de la Ribera d’Ebre, la Terra Alta i el Priorat”, in which she examines 17 tales collected in the Tarragona area and their connection with the land and the roles played by their female protagonists.

The review section includes a critical reading of four publications: the volume *Festa popular, territori i educació*, which is a collection of papers presented at the 6th Conference on Popular Culture held in Ontinyent and Bocairent in 2015; the

el de crear un món simbòlic de l’ordre de la mare, en contrast amb l’ordre patriarcal dominant. Pere Rosselló Bover, des de la Universitat de les Illes Balears, estudia la importància de «Les dones i la recopilació del *Cançoner Popular de Mallorca*, del P. Rafel Ginard i Bauçà». Rosselló s’acosta al paper que van tenir les dones en la recollida i també en la conservació del recull de cançons del pare Ginard, així com en el paper adoptat pel mateix folklorista vers la temàtica antifeminista de moltes composicions populars. Marina Sanfilippo (Universidad Nacional de Educación a Distancia) presenta «*Nca, Signuri, si riccunta di Agatuzza: Agata Messia y otras narradoras sicilianas en las recopilaciones de Giuseppe Pitrè*». El paper de les informants de Giuseppe Pitrè, especialment el d’Agatuzza Messia, va ser clau en els reculls de rondalles i llegendes publicats pel folklorista italià. Sanfilippo analitza la competència de Messia com a narradora a partir de diverses fonts, entre les quals hi ha la relació entre el folklorista i la narradora. El treball de camp realitzat a la Vall Nova d’Egipte per part de Celeste Seoane (Escola Oficial de Idiomas da Coruña), amb un total de 53 rondalles recopilades, dona com a fruit l’estudi «*¿Y vivieron felices y comieron perdices?: La mujer casada en los cuentos populares de los oasis del Valle Nuevo (Egipto)*». Seoane analitza el paper que la protagonista femenina té en aquestes rondalles, amb les dificultats que pateix després del matrimoni, fet que accentua l’element dramàtic de l’argument. Finalment, Sílvia Veà Vila, de la Universitat Rovira i Virgili, presenta «El rol de les protagonistes dels relats etnopoètics lligats a topònims de la Ribera d’Ebre, la Terra Alta i el Priorat», a partir de 17 relats recollits en aquestes comarques tarragonines. La vinculació amb el territori, així com el paper que desenvolupen les protagonistes en els relats, centren l’atenció de l’estudi.

Portuguese version of the catalogue of Portuguese folktales by Paulo Jorge Correia and Isabel David Cardigos; the study *Els morts agraits* by Joan Mahiques; and the book *Quan les revistes contenen rondalles* by Mònica Sales de la Cruz.

There is also news from four national and international scientific meetings, namely the 12th Meeting of the Ethnopoetry Studies Group with the theme “Ethnopoetry, terminology and the media”, held in Sueca in 2016; the 5th International Conference on the Romancero at the Universidade de Coimbra, in June 2017; the colloquium “Oralités, de l’enquête à l’écoute”, held in Carcassonne in September 2017, and, finally, the conference “Archives as Knowledge Hubs: Initiatives and Influences” held in Tartu, Estonia, at the end of September 2017.

The articles in this edition of the journal are a contribution from the world of academia which we hope, to echo once again the sentiments expressed by Laura Villalba, will shed light on the hidden role of women in the history of folklore.

Emili SAMPER PRUNERA
Universitat Rovira i Virgili

La secció de ressenyes d’aquest número inclou la lectura crítica de quatre publicacions: el volum col·lectiu *Festa popular, territori i educació*, fruit de les aportacions presentades al VI Curs de Cultura Popular celebrat a Ontinyent i Bocairent el 2015; el catàleg de rondalles portugueses de Paulo Jorge Correia i Isabel David Cardigos, en la seva versió portuguesa; l’estudi d’*Els morts agraits* de Joan Mahiques, i el llibre *Quan les revistes contenen rondalles* de Mònica Sales de la Cruz.

Les notícies donen compte de la celebració de quatre trobades científiques nacionals i internacionals: la XII Trobada del Grup d’Estudis Etnopoètics: «Etnopoètica, terminologia i mitjans de comunicació», celebrada a Sueca el 2016; el V Congreso Internacional de Romancero de la Universidad de Coimbra, de juny de 2017; el col·loqui «Oralités, de l’enquête à l’écoute», celebrat a la ciutat de Carcassona al setembre de 2017, i, finalment, el congrés «Archives as Knowledge Hubs: Initiatives and Influences» de Tartu, a Estònia, de finals de setembre d’aquest mateix any.

Parafraçant de nou Laura Villalba, esperem, amb aquest número de la revista, contribuir a la recuperació de les genealogies femenines que han romàs amagades en la història del folklore tot esperant algun dia veure la llum. Aportacions com les que configuren el dossier «Dones i folklore» són una manera de contribuir a aquesta recuperació des de l’àmbit acadèmic.

Emili SAMPER PRUNERA
Universitat Rovira i Virgili